

سؤال - سال دوم (هود: ۱۱۴-۱۱۵)

وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَ زُلْفَاً مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرِي لِلذَّاكِرِينَ (۱۱۴) وَ اصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ (۱۱۵)

و نماز را در دو طرف روز و ساعات نخستین شب برپا دار، که یقیناً نیکی‌ها، بدی‌ها را از میان می‌برند، این برای یادکنندگان، تذکر است. (۱۱۴) و شکیبایی کن که یقیناً خدا پاداش نیکوکاران را تباہ نمی‌کند. (۱۱۵)

زرارة بن أعین گوید: از امام باقر علیه السلام درباره نمازهایی که خدا واجب کرده پرسیدم.

حضرت فرمودند: «در شب و روز پنج نماز است.»

عرض کردم: آیا خداوند متعال در قرآنش آن‌ها را نام برده و بیان داشته است؟

فرمودند: «آری، خدای تعالی به پیامبر خود صلی الله علیه و آله فرموده: «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ»^۱ نماز را از ابتدای تمایل خورشید به جانب مغرب [که شروع ظهر شرعی است] تا نهایت تاریکی شب برپا دار. ذُلُوكِ به معنای زوال آفتاب است. پس در بین زوال آفتاب تا نیمه تاریکی شب، چهار نماز می‌باشد که خدا آن‌ها را نام برده و بیان نموده، و وقت آن‌ها را معین داشته و غَسَقِ شب، نیمه آن است، سپس فرمودند: «وَ قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُوداً»^۲ و [نیز] نماز صبح را [اقامه کن] که نماز صبح مورد مشاهده [فرشتگان شب و فرشتگان روز] است. پس این نمازها پنج تا است و خداوند تبارک و تعالی در مورد آن فرموده: «وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ» و نماز را در دو طرف روز برپا دار، و دو طرف آن، نماز مغرب و نماز صبح است. «وَ زُلْفَاً مِنَ اللَّيْلِ» و ساعات نخستین شب، و آن نماز عشاء است. و خدای عز و جل فرموده: «حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى»^۳ بر همه نمازها و به ویژه نماز میانه محافظت کنید، و آن نماز ظهر و نخستین نمازی است که پیامبر خدا صلی الله علیه و آله بجای آورد و آن میان دو نماز روزانه واقع شده، یعنی نماز صبح و نماز عصر، «وَ قَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ»^۴ و [هنگام عبادت] فروتنانه برای خدا قیام کنید. که منظور نماز ظهر است.»^۵

۱. الإسرا: ۷۸.

۲. الإسرا: ۷۸.

۳. البقرة: ۲۳۸.

۴. البقرة: ۲۳۸.

۵. معانی الأخبار، ص ۳۳۴، ح ۵.

امام صادق علیه السلام فرمودند: «نمازی که مؤمن در شب اقامه می‌کند، موجب از بین رفتن گناہانی می‌شود که در روز مرتکب شده است.»^۱

فضل بن عثمان مرادی می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمودند: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: چهار موقعیت است که اگر شخصی در این چهار موقعیت قرار بگیرد، متضرر نخواهد شد، مگر اینکه کسی باشد که باید [بنا بر تقدیر الهی] هلاک شود؛ [آن موقعیت‌ها از این قرار است] اینکه بنده‌ی خدا، قصد انجام کار نیکی را داشته باشد و هرچند آن را انجام ندهد. پروردگار متعال به خاطر نیت نیک او، حسنه‌ای را برای او به ثبت می‌رساند و اگر به آن عمل کند، پروردگار، ده حسنه برای او می‌نویسد و اگر قصد انجام کار بدی را داشته باشد، اگر آن را انجام ندهد، چیزی به حساب او نوشته نمی‌شود؛ اما اگر آن را مرتکب شود، ثبت کردن آن، هفت ساعت به تأخیر می‌افتد و فرشته‌ی موکل بر انجام کارهای خوب به فرشته‌ی موکل بر کارهای زشت که در سمت چپ انسان قرار دارد، می‌گوید: در ثبت آن شتاب مکن، به این امید که به دنبال آن کار بد، کار خوبی انجام دهد که موجب محو شدن آن بدی گردد؛ زیرا خداوند متعال فرموده است: *إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ* و یا ممکن است آن فرد از خداوند طلب آمرزش کند، اگر بگوید: *«أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ، الْغَفُورِ الرَّحِيمِ، ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ»* گناهی برای او نوشته نمی‌شود، ولی اگر از آن زمان هفت ساعت بگذرد و در پی آن کاری خوب انجام ندهد و یا طلب استغفار نکند، فرشته‌ی موکل بر حسنات به فرشته‌ی موکل بر سیئات می‌گوید: کار این بدبخت محروم را ثبت کن.»^۲

۱. الکافی، ج ۳، ص ۲۶۶، ح ۱۰؛ کتاب من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۴۷۳، ح ۱۳۶۸.

۲. الکافی، ج ۲، ص ۴۲۹-۴۳۰، ح ۴.